

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

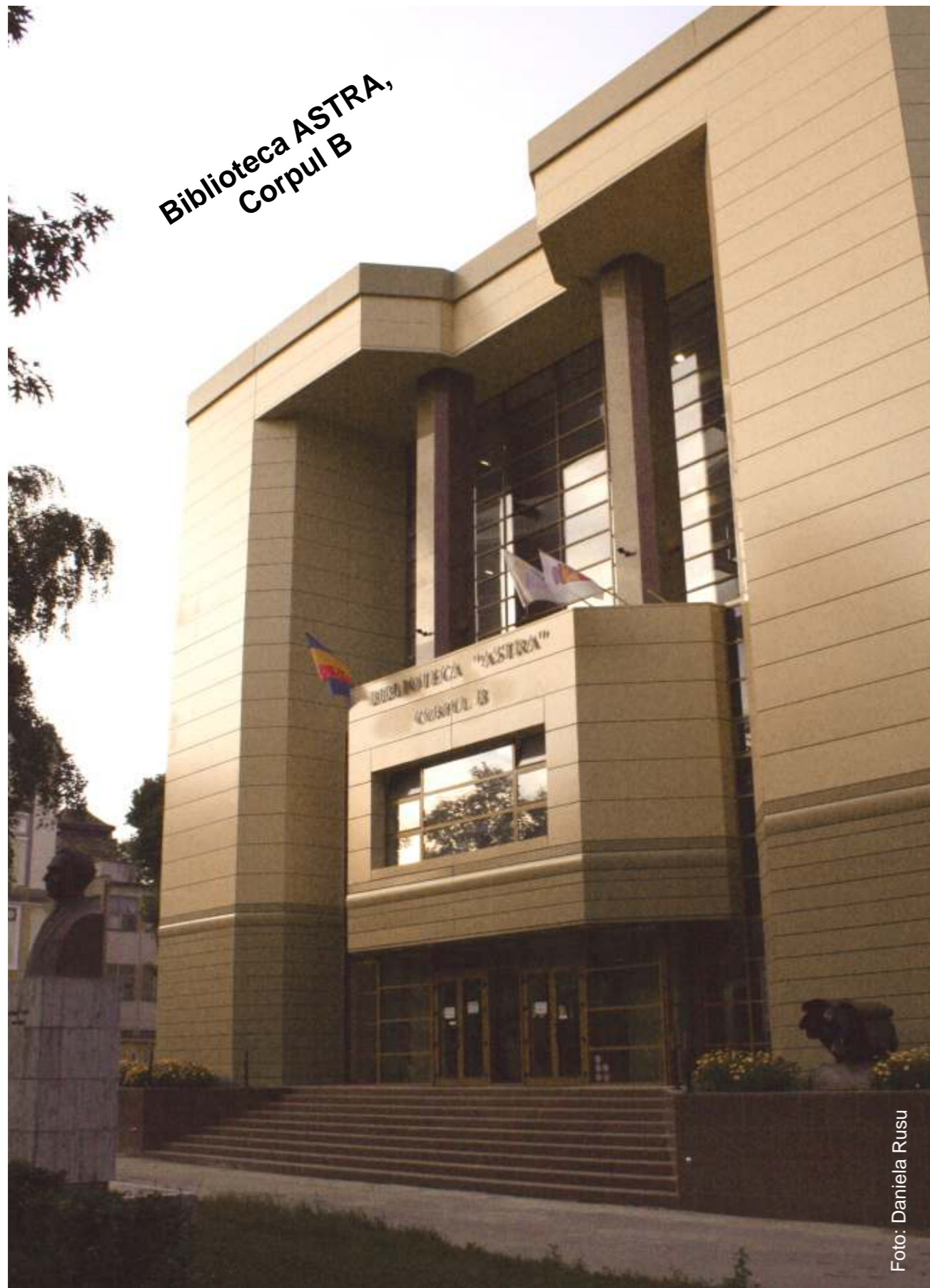
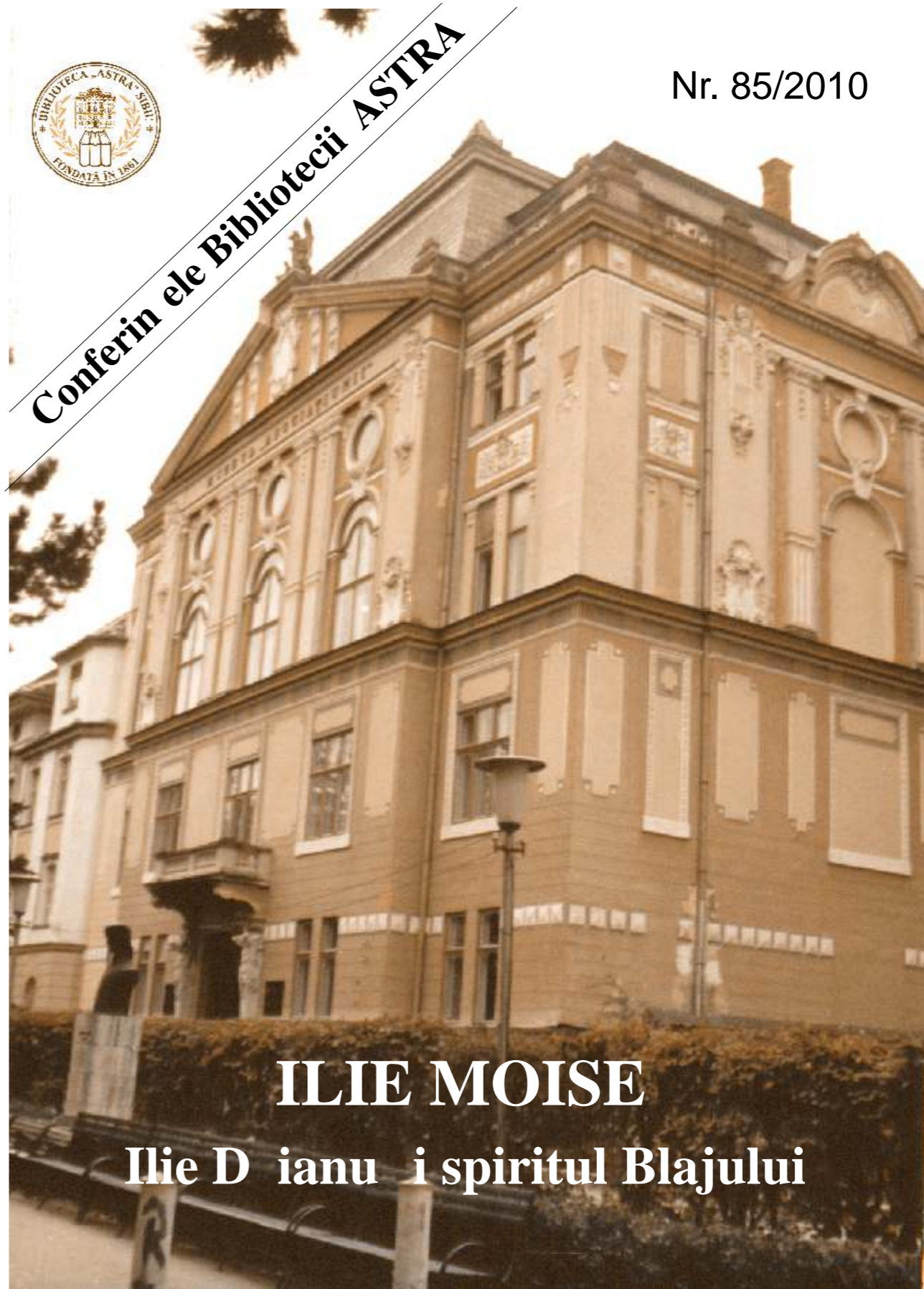

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 85/2010

ILIE MOISE

Ilie D ianu i spiritul Blajului

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:
ILIE MOISE: *Ilie Dăianu și spiritul Blajului*

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

ILIE MOISE

n. 1948

CURRICULUM VITAE

Numele: **MOISE**

Prenumele: **Ilie**

Locul și data nașterii: Cut, județul Alba, la 13.02.1948

Studii universitare de limbă și literatură română (specialitatea B — limba italiană) la Facultatea de Filologie a Universității Babeș-Bolyai Cluj (1967—1972), specializarea: *folclor literar românesc* cu prof. univ. dr. Dumitru Pop; lucrare de licență: *Schiță monografică a folclorului din Cut, județul Alba*.

Doctor în filologie (specialitatea — folclor literar) al Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca (19.02.1993).

Bursă de studiu: 1990 – „Küntzich Institut“, Freiburg im Breisgau – Germania.

Laureat al premiului ETHNOS pentru cercetare pe anul 1999.

Cetățean de onoare al comunei Cut, județul Alba (2008)

Locuri de muncă:

- metodist cu probleme de literatură și folclor la "Centrul județean al creației populare Sibiu" (1 aug. 1972 — 1 mai 1975);

- inspector la "Comitetul de cultură al județului Sibiu" (1 mai 1975 - 7 martie 1983);

- director al "Teatrului de Stat Sibiu" (7 martie 1983 — 15 martie 1988);

- cercetător la "Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu" al Academiei Române (din 15 martie 1988) și șef sector etnologie (din 1990);

- profesor de folclor și etnologie la "Facultatea de Litere și Arte" a Universității «Lucian Blaga» din Sibiu (1 martie 2000).

Domeniile de cercetare: folclor, etnografie, etnologie, antropologie culturală.

Alte activități:

– președinte al «Cercului de folclor» al Facultății de Filologie din Cluj (1969–1972)

–președinte al "Asociației Folcloriștilor și Etnografilor din Județul Sibiu" (din 1977) și inițiator al «Arhivei de folclor» a A.F.E.S. care deține culegeri și înregistrări, realizate de peste o sută de cercetători ai culturii tradiționale, în principalele zone folclorice și etnografice ale României;

- redactor-șef al publicației "Studii și comunicări de etnologie", periodic al Academiei

Române (au apărut 20 volume);

- membru în colegiul de redacție al revistelor: "Cercetări de limbă și literatură» (Sibiu), *Anuarul* «Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu», «Acta Musei Porolissensis» (Zalău) și "Revista de etnografie și folclor" (București);

- membru al Cercului de Studii Transilvane (*Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde*) din Gundelsheim / Germania și delegat al *Institutului de Istorie și Cultură Germană din Sud-Estul Europei* (Institut für Deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas – Südostdeutsches Kulturwerk) din München pentru coordonarea cercetărilor etnologice în spațiul relațiilor interetnice din Transilvania;

– colaborator la "Dicționarul general al literaturii române", lucrare de anvergură patronată de Academia Română – coordonator — lucrări de diplomă la "Facultatea de Litere și Arte" și "Facultatea de Științe" Sibiu;

– membru în comisii de susținere a doctoratelor la facultățile de istorie și litere din București, Cluj-Napoca și Sibiu (specialitățile: folclor literar, etnologie, etno-arheologie, antropologie culturală);

- membru în „Comisia de Folclor și Etnologie” a Academiei Române;

- membru în „Comisia Națională de Salvagardare a Patrimoniului Imaterial” a Ministerului Culturii și Cultelor;

- colaborator la numeroase ziare, reviste și posturi de radio și TV (locale și naționale) cu materiale vizând prezentarea și cunoașterea culturii și civilizației tradiționale românești;

- președinte al *Consiliului științific* și membru în *Comisia de achiziții* ale Muzeului „Astra” Sibiu;

- membru în Consiliul director al *Asociației de Științe Etnologice* din România (ASER);

- membru în echipele care au participat la *Campaniile de cercetări etnologice* organizate de: Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj (Sălaj – 1968, Maramureș – 1971 și Bihor – 1972), „Institutul de Etnografie și Folclor” București (Valea Hârtibaciului – 1973, Mărginimea Sibiului – 1976), „Muzeul Tehnicii Populare” Sibiu (Țara Oltului – 1973-1974 și Mărginimea Sibiului – 1975, 1978).

- coordonator al cercetărilor etnologice organizate de „Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu” pe Valea Târnavelor (1993/1994), Mărginimea Sibiului (2000–2003), Pădureni Hunedoarei (2006), Munții Apuseni (2007).

Activitatea științifică:

Debut în volumul *Cântecele noastre — Folclor poetic hunedorean*. Culegere întocmită de prof. Petru Ardeu, cu o prefață de conf. univ. Dumitru Pop, Casa Creației Populare a Județului Hunedoara, Deva, 1969;

Autor al volumelor: *Creatori populari sibiieni*, Comitetul de cultură al județului Sibiu, Sibiu, 1975; *Butea junilor*, Revista “Transilvania”, Sibiu, 1977; *Eternități sibiene*, Editura “Imago” Sibiu 1998; *Confrerii carpatice de tineret: – ceata de feciori*, Editura “Imago” Sibiu, 1999; *Folcloristica sibiiană*, Editura “Imago”, Sibiu 1999; *Folclor românesc*, Editura “Alma Mater” , Sibiu, 2001; *Proiecții etnografice în comerț și turism* “Alma Mater”, Sibiu, 2002; *Sibiu – repere etnologice* Editura “Honterus”, Sibiu, 2004; *Quo vadis, cultura populară?* Editura Universității “Lucian Blaga”, Sibiu, 2005; *Sub*

semnul ceremonialului, Editura Aronda, Cluj-Napoca, 2007; *Efigii sentimentale*, Editura Imago, Sibiu, 2008, *Itinerarii clujene*, Editura Hiperborea, Cluj-Napoca, 2008; *Oamenii și locurile Albei*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009; *Seduția Muzeului*, Sibiu, Editura „Astra Museum”, 2009.

Coautor la volumele: *Dorurile, flori adânci*, Casa creației populare a județului Alba, Alba Iulia, 1977; *Portul popular din județul Sibiu*, Revista “Transilvania”, Sibiu 1980; *Sibiu* (monografie) Editura Sport-Turism, București, 1981 și *Săliștea Sibiului - străveche vatră românească*, Sibiu, 1990, *Fotografia – document etnografic*, Cluj-Napoca, S.C. Clear Vision Print, 2009; *Patrimoniul cultural imaterial din România. Repertoriu. I*, București, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, 2009.

Editor și îngrijitor al volumelor: *De-aș mai fi o dată june* de Ion Macrea, Casa de presă și editură “Tribuna”, Sibiu, 1995 *Legende despre flori, insecte și păsări* de S. Fl. Marian, Editura “Transpres”, Sibiu, 1996, *Scrieri* de Septimiu Albini, Editura “Imago”, Sibiu, 1998; *Scrieri* de Ilie Dăianu, Alba-Iulia, Reîntregirea, 2010.

Colaborator cu studii și articole de specialitate la: "Transilvania", „Tribuna“, "Unirea", "Revista de etnografie și folclor", "Memoriile comisiei de folclor a Academiei Române", "Forschungen zur Volks- und Landeskunde", "Rostirea românească", „Datini“, "Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei" ș. a.

Activitatea științifică, desfășurată pe parcursul a peste trei decenii, a fost consemnată în enciclopediile de specialitate: *Dicționarul folcloriștilor*, vol. 2, Editura “Litera”, București, 1983, *Dicționarul etnologilor români*, vol 2, Editura “Saeculum I. O.”, București, 1998 de Iordan Datcu; Ion Mărgineanu, Mioara Pop – *Biografia unor destine...* Vol. II, Alba-Iulia, 1997, p. 90-92; Ion Mărgineanu – *Scriitori contemporani – antologie literară*, Alba-Iulia, 1998, p. 68-69; *Mic documentar* al evenimentelor și al personalităților... sibiene (Fascicula a V-a – K, L, M) de Mircea Opreșiu și Ion Mariș, Biblioteca “Astra”, Sibiu, 2001, p. 405-406; *Etnologie română contemporană. Lexicon bibliografic ilustrat* Editura Enciclopedică, București, 2002 de Ioan Godea; *Repertoarul*

etnografilor și folcloriștilor din județul Cluj; Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, Cluj-Napoca, 2003, p. 30-31; *Dicționarul General al Literaturii Române*, Vol. IV, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005, p. 421-422; *Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu*, Semicentenar – 1956-2006, Editura Honterus, Sibiu, 2006, p. 177-179; Eugen Străuțiu, Marius Halmaghi – *Țara Secașelor. Istorie – Cultură – Personalități*; Editura Etape, Sibiu, 2007, p. 233-234.

Asupra lucrărilor mele și-au exprimat opiniile, printre alții, Ion Chelcea, Gh. Pavelescu, Iordan Datcu, Alexandru Dobre, Maria Bocșe, Ioan Godea; Paul Petrescu, Corina Mihăescu, Narcisa Știucă, Petru Ursache, Gabriela Panczel, Ana Grama, Horst Klusch, Maria Bozan, Gudrun Liane Ittu ș.a.

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29

Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá intre poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39

Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889</i> ...	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51

Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65

Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Trasnilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78

Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79
Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85

ILIE MOISE

Ilie Dăianu și spiritul Blajului*

Aniversarea a două veacuri și jumătate de la întemeierea școlilor din Blaj, moment unic în istoria învățământului și culturii românești, mi-a prilejuit bucuria evocării unei personalități aproape uitate – *protopopol unit al Clujului* de odinioară și director al *Tribunei*, între anii 1896-1900, distinsul cărturar *dr. Ilie Dăianu*. A fost un bun prilej de a readuce în memoria celor mai vârstnici figura de patriarh a publicistului, silueta înaltă trecând liniștit pe străzile Clujului, sau urcând pe fosta Regală, nr. 52 (Republicii) unde nimic nu mai mărturisește, astăzi, că acolo a ostenit atâția ani, spre folosul culturii românești, un ziarist de înaltă ținută etică și profesională, un autentic reprezentant al scrisului transilvan împământenit la noi de spiritul Blajului și al școlilor sale.

Dr. Ilie (Elie) Dăianu s-a născut la 9 martie 1868, în localitatea *Cut* din județul *Alba*, fost domeniu al Blajului, cumpărat de episcopul Petru Pavel Aron „din al său”, la 1758 pentru a înzestra proaspăt înființatele „școli de obște”.¹ Fiu de țărani înstăriți (tatăl său era primar) și-a început studiile în sat², apoi le-a continuat la Sebeș, Sibiu și Blaj unde a susținut, în 1888 și examenul de maturitate³. O „convorbire” din 1938, va prilejui fostului șef al promoției 1888, o emoționantă evocare a momentului, dar și a atmosferei de înaltă

* Conferință prezentată în ziua de 16 aprilie 2008.

¹ Augustin Bunea, *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 până la 1764*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1902.

² Cf. *M-am pornit la școală – amintiri*, Cluj, Tip. Ardealul, 1939.

³ *Șematismul ... pe anul 1900*, Blaj – 1900.

12..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

elevație intelectuală și morală, care domnea în școlile blăjene de la sfârșitul veacului al XIX-lea.¹ Cu sprijinul iluștrilor săi dascăli (Timotei Cipariu și Ioan Micu Moldovan) și – desigur - prin muncă, voință și inteligență a acumulat o cultură temeinică, încercând să dovedească, asemenea tuturor înaintașilor care au trecut prin școlile Blajului, că „Soarele românilor de aici a răsărit” (Ion Heliade), că acolo, în orășelul de la întâlnirea celor două Târnave se făureau caractere puternice, forjate de conștiința latinătății, de trecutul nostru istoric și – îndeosebi – de dorința de a fi de folos țării și neamului.

Și-a continuat studiile universitare – *teologia și literele* – la Budapesta și Graz, cu o bursă primită din partea mitropolitului Ioan Vancea, luându-și doctoratul cu teza *Vocalis nasalis în limba română*, tipărită, la Budapesta, în 1895². Ca student al Universității din Graz a audiat, timp de un an, cursurile renumitului romanist *Carol Schuchardt* și ale altor profesori cunoscuți ai vremii, specializându-se în *romanistică* și aprofundând, totodată, *limba și literatura germană*. Spirit receptiv, cu o solidă cultură literară, istorică și teologico-filozofică, reușește să se impună drept unul dintre cei mai prestigioși membri și conducători ai societății *Petru Maior* din Budapesta. Un prim succes notabil, care i-a readus, cu siguranță, în minte discursul memorabil al profesorului Timotei Cipariu, la Centenarul școlilor din Blaj: „Care școală, între toate școalele românești, poate să arate atâția bărbați mari, ieșiți din sânul lor?”

În perioada 10-14 aprilie 1894 participă, împreună cu *Valer Moldovan*, *Ilie Cristea* (viitorul patriarh), *Iuliu Maniu* și *Aurel Vlad*, la *Congresul studențesc* de la *Constanța*, pe care îl va prezenta în *Dreptatea*, sub

¹ În *Fondul personal și colecția de documente Ilie Dăianu* de la „Direcția județeană Cluj a Arhivelor Naționale” (1220 unități arhivistice), la nr. 201 se află manuscrisul unei „Convorbiri cu părintele Dăianu” intitulată *Blajul cu perspectiva unui semisecol*.

² Dăianu Illés, *Vocalis Nasalis a Roman Nyelvben*, Budapest, 1895.

pseudonimul Edda¹, iar în luna mai a aceluiași an face parte din *biroul de presă* al procesului *Memorandului*, condus de dr. Vasile Lucaciu și Septimiu Albin. După propria-i mărturisire, pe lângă *corespondențele și dările de seamă* cu privire la proces, ce le trimite ziarului *Dreptatea* din Timișoara, era și un fel de „aghiotant personal” al gazetarului *Roberto Fava*, trimis special al mai multor ziare italiene.

După terminarea studiilor, dr. Ilie Dăianu a fost un an (1895) redactor la ziarul *Dreptatea* din Timișoara, apoi, din însărcinarea lui Ioan Rațiu, director al *Tribunei* din Sibiu pe care o conduce de la 1 ianuarie 1896 până la 1 mai 1900². Aici s-a remarcat ca un gazetar politic bine informat, cultivând cu predilecție o publicistică literară și culturală.

A semnat, în *Tribuna*, nenumărate articole și studii (printre care *Victor Vlad Delamarina*, elogios apreciat de Maiorescu) și a sprijinit începuturile literare ale multor tineri, merit puțin reliefat de critica și istoria literară.

În 1897 îi publică tânărului *Octavian Goga*, elev în clasa a VI-a a Liceului de Stat din Sibiu, șase poezii, apoi, în nr. 1 din 13 ianuarie 1900, pe când Goga era elev la „Andrei Șaguna” din Brașov, face să vadă lumina tiparului poezia *In calomniatores*, un vehement protest liric împotriva procurorului Lazar de la Tribunalul din Alba-Iulia care a insultat memoria lui Avram Iancu. În timpul directoratului său, *Tribuna* a purtat o intensă campanie împotriva serbărilor *Milleniului*, pe atunci în plină desfășurare. Semnând și cu pseudonimul *Edda*, a publicat, în afară de articole politice, note de călătorie, recenzii și articole de istorie a culturii.

¹ Edda – *De la Congresul studenților români* în „*Dreptatea*”, Timișoara, nr. 204-205 / 1894.

² Cf. *Fișă bio-bibliografică* (9 martie 1934) - Fond personal Ilie Dăianu (Direcția județeană Cluj a Arhivelor Naționale).

14..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

În numărul din 4/16 februarie, redacția face cunoscut cititorilor că dr. Ilie Dăianu se retrage de la conducerea ziarelor *Tribuna* și *Foaia poporului*, anunț însoțit de o admirabilă caracterizare a personalității acestuia: „Dl. dr. Ilie Dăianu, directorul ziarului *Tribuna* și al *Foii poporului* se retrage, cu ziua de azi, de la conducerea lor, după 4 ani împliniți, cât timp și-a consacrat toate forțele intelectuale, întreaga energie și diligență, numai pentru ridicarea acestor organe naționale de publicitate la nivelul reclamat de spiritul timpului și de serviciul poporului, în serviciul căruia sunt puse. Publicul cititor va regreta, cu noi împreună, retragerea d-lui dr. Ilie Dăianu de la conducerea ziarelor noastre, dar să sperăm că dl. Dăianu va rămâne, și pe mai departe, muncitor zelos în coloanele ziarelor noastre, va rămâne ceea ce a fost – energic luptător și apărător al cauzei naționale, sub steagul pe care l-a ținut până acum, cu atâta demnitate, la înălțimea cuvenită.”

Se căsătorește, în 1897, cu Ana (Netti) Totoianu din Micești - Alba, dar curând, în iulie 1900, rămâne văduv. Se retrage între zidurile culturale ale Blajului unde este numit *profesor* de teologie morală și pastorală la Facultatea de teologie. „La școlile din Blaj, se confesează Ilie Dăianu în 1929, era o atmosferă straniu de ostilă față de Eminescu (studiul regretatului canonic Grama îi crease această atmosferă). De aceea era o îndrăzneală din partea mea, când într-un articol din *Unirea* l-am pomenit elogios... Îndrăzneala – precizează Dăianu – a avut efect: am fost felicitat când de unul, când de altul, de profesorii Blajului care l-au cunoscut personal și ce amintiri îi păstrează.¹” De la acești profesori a reușit Dăianu să adune știri, amintiri, „aproape tot ce se putea ști despre petrecerea lui Eminescu la Blaj.²”

¹ *Biruința*, 29 iulie 1929, Cluj.

² *Ibidem*.

Dr. Ilie Dăianu părăsește Blajul în 1902, fiind numit *preot și protopop* al *Clujului*, funcție în care va rămâne timp de aproape 40 de ani, până la pensionare. Când a fost instalat, unul dintre enoriași (Ioan Bereș) i-a întins brâul roșu, semn al puterii și al trainiceii legături dintre păstor și turmă, cu următoarele cuvinte: „În această legătură zace siguranța unei rodnice lucrări, pentru marea misiune ce ne așteaptă, de a ridica noul Sion, noua biserică din Cluj, de a asigura înflorirea atâtor școale române și mântuirea atâtor suflete mult încercate, de a readuce spiritul păcii, al concordiei și al progresului.” Tânărul protopop le răspunde clujenilor cu aceeași căldură și emoție, asigurându-i că primește brâul ca pe un semn al dragostei și devotamentului, „ca pe un inel de logodnă primit de la mireasa sa – Parohia Clujului.”

Lumea românească din zonă s-a bucurat de sosirea lui Ilie Dăianu, pregătirea intelectuală și trecutul său fiind o garanție a înțelepciunii și afecțiunii speciale față de soarta celor mulți. La începutul activității are de înfruntat autoritățile școlare ale statului maghiar pentru a putea susține singurul așezământ cultural românesc *școala primară* de pe lângă *Biserica Bob*, pe care reușește să o salveze prin ridicarea unei noi clădiri, conformă cu cerințele legii Appony. În misiunea sa de ridicare culturală a românilor, s-a sprijinit, deopotrivă, pe Despărțământul Asociațiunii din Cluj, condus de dr. Amos Frâncu. Calendarele, conferințele și broșurile editate (*Serbările de la Sibiu – 1905; Problemele Asociațiunii – 1912 ș.a.*), aveau întotdeauna, în prim-plan, pe *jurnalistul, protopopul și oratorul* de elită care a fost dr. *Ilie Dăianu*.

A fost un protopop de mare cultură, un publicist remarcabil și un istoric respectat care a știut să îmbine – spre folosul neamului – activitatea păstorească de la Biserica Bob, cu aceea de gazetar. El s-a impus, apoi, în ochii opiniei publice atât prin demnitățile pe care le-a deținut – membru în

16..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

Comitetul Central al *Asociațiunii*... în care vedea „o stea călăuzitoare a culturii românești”, „om de încredere al *Societății pentru Fond de Teatru Român*”, sprijinitor al *Ligii culturale* – cât și prin lucrările pe care le-a scris, prin periodicele la care a colaborat sau pe care le-a condus. O mențiune specială pentru *Răvașul*, prima publicație *pentru popor* care a apărut la Cluj, în limba română, la 4 aprilie 1903 și pe care Dăianu a condus-o cu multă dăruire. *Răvașul* a cărui redacție din strada Napoca a fost vizitată, de I. L. Caragiale, la 3 septembrie 1903¹, a militat pentru o literatură popular-națională, de nuanță sămănătoristă, pentru păstrarea tradițiilor populare, a portului românesc și pentru valorificarea folclorului literar. Revista a publicat poezii, proză, articole, studii, cronici literare, dări de seamă, reportaje, recenzii, însemnări și note, reușind prin sârguința lui Ilie Dăianu, să strângă în jurul său, în calitate de colaboratori, personalități de frunte ale scrisului românesc: Nicolae Iorga, Duiliu Zamfirescu, George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Brătescu Voinești, Cincinat Pavelescu, Ion Agârbiceanu, Șt. O. Iosif, Panait Cerna, Aron Cotruș, Octavian Goga, Teodor Mureșan, I. E. Torouțiu, Al. Ciura, Silviu Dragomir, Al. Lupeanu-Melin. Lista poate continua cu alți condeieri vârstnici sau tineri. Subliniem apoi că în spiritul Blajului, *școala* și *biserica* erau două dintre instituțiile care s-au bucurat de mare atenție din partea conducerii revistei. Biserica, după cum era și normal, era considerată „izvorul cel mai puternic de regenerare a neamului românesc.”

Tolerant și instruit, Ilie Dăianu a intuit, la timp, că cei doi plămâni prin care respiră biserica românească sunt cele două „strane” – *ortodoxă* și *unită*, așezate aici, în calea tuturor răutăților, la întretăierea drumurilor și religiilor dintre Orient și Occident, dintre Bizanț și Roma, că rolul nostru, ca națiune europeană și creștină, este acela de a netezi calea spre revenirea la o singură

¹ Ioan Oarcăsu, *Caragiale și Ardealul*, în „Steaua”, anul VI (63), 1955, p. 112-116.

biserică „una și nedespărțită.” În consecință, toate acțiunile sale au fost subordonate *eliminării schizmei* de la 1054. S-a considerat, întotdeauna, *protopop ortodox-unit*, funcție imprimată pe cele mai multe acte și cărți ale sale. Echilibrat și bun negociator, Dăianu era invitat la toate dezbaterile privind detensionarea relațiilor dintre cele două biserici, întrucât reușea să pună în valoare, să aducă în prim-plan acele elemente care apropie cele două strane și nu pe acelea care le dezbină. Pentru contribuția sa, într-un atare plan, mitropolitul Bisericii Ortodoxe, Nicolae Bălan a ținut să-i scrie, la 6 mai 1920: „Mărturisesc că, de nici unul din bărbații bisericii, nu m-am simțit atât de aproape, ca față de Domnia Voastră.”¹ Drumul său va fi confirmat, șapte decenii mai târziu, de Ioan Paul al II-lea, care a ales România pentru cea dintâi vizită pastorală într-o țară majoritar ortodoxă, în speranța găsirii unor căi de revenire la ... o singură turmă și un singur păstor. Dar ... n-a fost să fie! Poate atunci România a ratat unica sa șansă de intrare în ... istoria lumii.

„Creștinesc în fond, românesc în spirit, literar în formă” – *Răvașul*, după cum îl caracteriza, în 1908, *Revista teologică* din Sibiu – oglindea, îndeosebi, prin condeiul conducătorului său, cele mai importante evenimente din viața cultural-literară a vremii. În 1905 deplângea stingerea din viață a vrednicului folclorist și învățător Ion Pop *Reteganul* și, tot în același an, saluta elogios apariția volumului de *Poezii* al lui Octavian *Goga*, considerându-l „un adevărat eveniment literar.” Apoi, în 1907, Dăianu își îndoliază condeiul anunțând trecerea în eternitate a scriitorilor B. P. Hasdeu și Iosif Vulcan, precum și pe aceea a canonicului blăjean dr. Augustin Bunea – cel mai important istoric al bisericii române unită cu Roma. Deși, după unii istorici

¹ Apud Ioan Opreș, *Câteva date despre viața și opera lui Elie Dăianu*, în „Transilvania”, nr. 6 / 2002, p. 28.

18..... Conferințele Bibliotecii ASTRA

literari, *Răvașul* a fost „un exemplu de revistă mediocră”¹, rolul pozitiv al acesteia în contextul literaturii transilvane de la începutul secolului al XX-lea și calitatea de excepție a colaboratorilor, nu pot fi contestate. Aprecierile istoricilor literari Mircea Popa și Valentin Tașcu, sunt prea dure, poate chiar nedrepte, dacă ne raportăm la contextul în care a apărut *Răvașul*. Aderând în totalitate la concepțiile lui Maiorescu despre limbă și cultură, ziarul continuă tradițiile presei ardelene, manifestând, ori de câte ori s-a ivit prilejul, devoțiune și admirație față de strădaniile și munca predecesorilor: Cipariu², Bărnuțiu³, Barițiu⁴, Iosif Vulcan⁵ etc.

După 1913, *Răvașul* se transformă în săptămânalul *Solia satelor*, condus tot de Dăianu ca director și de Lupeanu-Melin ca redactor responsabil. În afară de *Dreptatea*, *Tribuna* și *Răvașul*, Ilie Dăianu a condus și alte publicații precum *Steaua Transilvaniei* – organ al Renașterii Naționale de sub președinția lui G. Stoian, ori *Dezrobirea* din Deva și a colaborat, cu autoritate și competență, la multe alte ziare și reviste, începând cu *Familia* din Oradea, *Unirea* din Blaj, *Luceafărul*, *Transilvania*, *Decalogul*, *Biruința*, *Țara noastră*, *Gând românesc* etc. și până la prestigioasa *Convorbiri literare*. Scrisul său se remarcă prin sinceritatea sentimentelor, prin naturalitatea și căldura expresiei. Astfel a fost perceput Dăianu de critica vremii, iar cititorii, oameni simpli sau intelectuali rafinați, i-au acordat o reală prețuire.

Activitatea dr. Ilie Dăianu pe tărâm cultural, literar și publicistic, cunoștințele sale profunde, bogate și variate, precum și lucrările pe care le-a scris, l-au impus ca pe un reprezentant de frunte al generației sale, care fusese

¹ Mircea Popa și Valentin Tașcu, *Presa literară românească din Transilvania până în 1918*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980.

² E. Dăianu, *Jubileul școlilor din Blaj*, în *Răvașul*, nr. 21 / 1904.

³ *Ibidem*.

⁴ E. Dăianu, *George Barițiu (1812-1893)*, în *Răvașul*, nr. 12 / 1904.

⁵ Idem, *Jubileul "Familiei"*, în *Răvașul*, nr. 25 / 1904.

angajată cu fermitate în acțiunea politică, finalizată prin *unirea Transilvaniei cu România*. Tocmai de aceea, intrarea clerului bisericii române unite în viața publică a României Mari, s-a produs sub auspicii favorabile.

Reîntors din lagărul de la Șoproon (unde fusese întemnițat pentru ideile sale din timpul războiului) abia în decembrie 1918, Dăianu se angajează, cu toate forțele, în slujba consolidării unității naționale, pe plan politic, economic și publicistic, în modelarea noii societăți. Intră în *Partidul Poporului*, alături de Goga și Goldiș, fiind ales *deputat* în 1920 și *vicepreședinte* al Camerei... Președinte era Duiliu Zamfirescu, fost colaborator al *Răvașului* de la Cluj. În această calitate va purta doleanțele ardelenilor în cel mai înalt for al țării, reprezentând, în 1921, interesele *Astrei*, cu ocazia dezbaterii proiectului legii reformei agrare, vizând obținerea unor terenuri pentru casele naționale din câteva comune.¹ Prestațiile sale în Parlament i-au adus numeroase recunoașteri publice, devenind o autoritate ascultată în procesul de integrare a instituțiilor din Transilvania în sistemul general al societății românești. I se întrevedea, de către unii contemporani, chiar ridicarea în ierarhia ecleziastică. Astfel, cu ocazia numirii lui Dăianu la Lugoj, în calitate de *cononic*, judecătorul timișorean C. G. Axente ținea să îi comunice aprecierea sa: decizia era privită ca primul pas spre episcopat, o meritată dar cam târzie recompensă pentru munca, strădania și calitățile sale.²

După Diktatul de la Viena, se refugiază la Teiuș și Deva, unde, în 1942, i s-a încredințat conducerea ziarului *Dezrobirea*. Tot aici va elabora studiul *Poetul silezian Martin Opitz și românii din Transilvania* pe care-l va publica împreună cu poemul „Zlatna”, în traducerea lui George Coșbuc și despre care Dăianu afirma, cu legitimă și îndreptățită mândrie că este „un

¹ Cf. Ioan Opriș, *op. cit.*, p. 28.

² *Ibidem.*

certificat poetic al romanității noastre.”¹ Contribuțiile sale la îmbogățirea și promovarea istoriei noastre cultural-literare sunt numeroase, acoperă aproape șapte decenii (a debutat în 1887, în *Familia*) și s-au bucurat de atenție la apariția lor.

Temele mari care străbat, ca niște magistrale, cele șapte decenii în slujba Măriei-sale, *cuvântul* (fie că avem de-a face cu însemnări de călătorie, studii de istorie culturală, creații literare, corespondență sau memorialistică), sunt trei: *Blajul* cu dascălii și școlile sale, *unirea* cu biserica Romei și localitatea natală - *Cutul*, mereu prezent în gândurile, visele și preocupările sale.

Istoria literaturii și a culturii noastre va reține, cu siguranță, studiile despre Mihai Eminescu², Gheorghe Șincai³, Timotei Cipariu – „una dintre cele mai reprezentative și caracteristice figuri ale culturii românești...savantul graiului românesc și cruciatul luptelor pentru limbă”⁴, Ioan Micu Moldovan – vicar capitular, membru activ al Academiei Române și președinte al *Asociațiunii...*(1895-1901), care, în plin război, își exprima dorința de a mai trăi doar atât „ca să vadă ce va face România noastră”⁵, Cincinat Pavelescu – excelentul epigramist⁶, Vasile Militaru – poetul „veșnic risipitor de cântec românesc”⁷, dr. Amos Frâncu – „stegarul ideal”¹, ultimii cinci, cuprinși în volumul *Busturi sufletești*, apărut la Tipografia Cultura, în 1937.

¹ Ilie Dăianu, *Poetul silezian Martin Opitz și românii din Transilvania*, în *Apulum* – Buletinul Muzeului din Alba-Iulia, (1943-1945).

² Ilie Dăianu, *Eminescu în Blaj*. Amintiri ale contemporanilor, Sibiu, 1914.

³ Idem, *Gheorghe Șincai de la Șinca Veche*, Oradea, Tipografia Diecezană, 1939.

⁴ Idem, *Timoteiu Cipariu...*, „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1937.

⁵ Idem, *Moldovănuș*, Cluj, Tip. Lumina, 1937.

⁶ Idem, *Poetul constructiv: Cincinat Pavelescu*, în *Busturi sufletești*, Cluj, Tipografia Cultura, 1937, p. 4-11.

⁷ Idem, *Poetul fabulist: Vasile Militaru*, în *Busturi sufletești*, Cluj, Tipografia Cultura, 1937, p. 12-24.

Dintre multele lucrări semnate de Ilie Dăianu, mai amintim: *Suplex Libellus Valachorum* – (pe care l-a tradus în limba română, în 1902), *Al doilea președinte al Asociațiunii...*, *Vasile Ladislau Pop*², *Un sfânt pribeag român – Ieremia Valahul*³, *Predici sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului de Petru Maior*⁴, *La mormântul mitropolitului Atanasie Anghel. Întemeietorul Unirii cu Roma*⁵ sau *Ardealul în avangarda Renașterii Naționale*.⁶

„Teolog care și-a depășit confrății prin orizontul cultural de largă cuprindere, Ilie Dăianu ocupă un loc însemnat între oamenii de cultură români, regăsindu-l atât în susținerea *presei*, a *așezămintelor culturale*, cât și în sedimentarea *structurilor societății românești moderne*.” – după aprecierea cercetătorului Ioan Opreș.⁷

Prin tot ce a făcut și întreprins, prin ideile generoase care au stat la baza întregii sale activități, dr. Ilie Dăianu rămâne „produsul” și, în același timp, reprezentantul tipic al spiritului care domnea în școlile blăjene la sfârșitul veacului al XIX-lea. Și dacă este adevărată afirmația unora că la 1918, între Transilvania și Țara de dincolo de munți era un decalaj social de 100 de ani, cu siguranță 75 îi datorăm Blajului și școlilor sale.

¹ Idem, *Stegarul ideal: Dr. Amos Frâncu și desfășurarea steagului*, în *Busturi sufletești*, Cluj, Tipografia Cultura, 1937, p.25-28.

² Idem, *Al doilea președinte al Asociațiunii... – Vasile L. bar. Pop (1819-1875)*, Sibiu, Editura Asociațiunii, 1925.

³ Idem, *Un sfânt pribeag român – Ieremie Valacul (1556-1625)*, Cluj, Editura revistei „Viața creștină”, 1936.

⁴ Idem, *Predici sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului de Petru Maior*, partea I, Cluj, Tipografia „Carmen” Petru P. Barițiu, 1906.

⁵ Idem, *La mormântul mitropolitului Atanasie Anghel. Întemeietorul Unirii cu Roma*, Blaj, Tipografia Seminarului teologic greco-catolic, 1912.

⁶ Idem, *Ardealul în avangarda Renașterii Naționale*, Cluj, Tipografia Ardealul, 1939.

⁷ Ioan Opreș, *op. cit.*, p. 27.

Dar *locul* și *rolul* său în *cultura* și *civilizația românească* vor putea fi stabilite definitiv doar atunci când cercetătorii vor reuși să publice fondurile de *manuscrite* existente la *Biblioteca Națională* din București și la *Arhivele* din Cluj¹.

¹ Încercările de recuperare a personalității și operei lui Ilie Dăianu – timide înainte de 1989, s-au înmulțit, vizibil, în perioada postdecembristă și se datorează, în mare parte, cercetătorilor clujeni. Profesorul Mircea Curticeanu de la Facultatea de Litere, a fost cel dintâi universitar care a atras atenția asupra *Fondului Dăianu* (de la Arhivele Naționale - Cluj), prin publicarea câtorva scrisori în *Echinox*, la cunoscuta rubrică *Arhiva*. Istoricul literar Ioan Buzași a retipărit, în 2000, *Eminescu în Blaj*, iar Ioan Opriș a publicat, în revista *Transilvania*, unul dintre cele mai adevărate și bine documentate studii care s-au scris vreodată despre Ilie Dăianu. La inițiativa conducerii Academiei, autorul acestei ediții a elaborat, în anii 90, un articol cu caracter monografic *Elie (Ilie) Dăianu* publicat în *Dicționarul General al Literaturii Române, C/D*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 603. Cea mai consistentă recuperare a dimensiunii memorialistice a operei lui Dăianu, rămâne, însă, ediția în două volume de *Amintiri din închisoare și exil* (1917-1918), îngrijită de Valentin Orga, Maria Aldea și Cosmin Budeancă, apărută la Cluj-Napoca, 2002-2003.

Ilie Dăianu

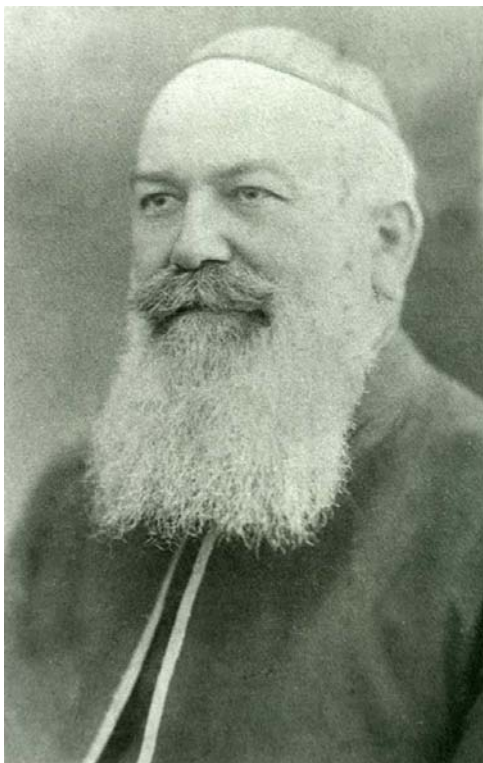
Bubu și Lucia, copiii protopopului împreună cu mătușa lor, Susana

Printre cutenii săi: la sfințirea crucii cumnatului său, Ilie Brate

Alături de nora, nepoata și fiul său

Ilie Dăianu - parlamentar

La Deva – în refugiu

Studiul *Ilie Dăianu și spiritul Blajului* își propune să restituie, literaturii române, una dintre personalitățile uitate ale culturii transilvane de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul celui următor: dr. *Ilie Dăianu*. Jurnalist de atitudine (a făcut parte din Biroul de presă al procesului „Memorandumului”), conducător de ziare și reviste (*Dreptatea*, *Tribuna*, *Răvașul*), scriitor, traducător (a tradus în limba română memorandumul *Supplex Libellus Valachorum*) și editor (a editat, cu litere latine, *Predicile ...* lui Grigore Maior), dr. *Ilie Dăianu* a fost „om al vremii sale” implicat în principalele evenimente care au pregătit Unirea din 1918, în slujba căreia și-a pus condeiu și întreaga sa existență. Printre cele mai reprezentative lucrări ale lui *Ilie Dăianu* se numără *Eminescu în Blaj* – contribuție meritorie la biografia eminesciană, *Leul din Șișești* și *Poetul silezian Martin Opitz și românii din Transilvania*.

Cuvinte cheie: cultură, scriitor, traducător, editor, protopop unit

The study *Ilie Daianu and the Spirit of Blaj* is meant to restore to the Romanian literature one of the long-forgotten personalities of Transylvanian culture at the end of the 18-th century and the beginning of the 20-th century: *Dr. Ilie Daianu*. A fearless political journalist (he was a member of the group of journalists who covered the famous trial of the Memorandum), editor-in - chief of newspapers and magazines (“Dreptatea” – “Justice”, “ Tribuna” – The Tribune”, “ Ravasul” – “The People’s Paper”), writer, translator (he translated into Romanian the memorandum “Supplex Libellus Valachorum”) and publisher (he published in the Latin alphabet Grigore Maior’s “ Sermons”), dr. *Ilie Daianu* was “a man of his time”, actively involved in the main events that prepared The Union of 1918, a historical event to which he dedicated his entire work and life. Some of *Ilie Daianu*’s most representative works are: “ Eminescu in Blaj” – a meritorious contribution to Eminescu’s biography, “ The Titan of Sisesti” and “ The Silesian Poet Martin Opitz and the Romanians from Transylvania”.

Key words: culture, writer, translator, publisher, county priest.